

JLS-Nytt

Jämtlands Lokalthistoriker och Släktforskare

Nr 1 - 2011

Årg. 32 Nr 124

Kallelse till årsmöte 2011

Jämtlands lokalhistoriker och
släktforskare

Lördag den 9 april klockan 12.00

Föreningslokalen
Samuel Permans gata 37

Sedvanliga årsmötesärenden
(handlingar utdelas på mötet)
Motioner skall vara inskickade senast
den 8 mars

Fika, lotteri
Karin Tegenborg Falkdalen kommer att
berätta om Vasadöttrarna

Välkommen!

Ordförande

Kerstin Ellert, Näcksta 276
830 23 Hackås, 063-77 02 21
kerstin.ellert@bredband.net

Sekreterare

Pia Björnhed, Allégatan 20 K
831 37 Östersund, 063-10 27 76
pia.bjornhed@comhem.se

Kassör

Maud Tornving, Nyponvägen 21
831 62 Östersund, 063-10 19 41
tornving@telia.com

Ledamöter

Karl-Gustav Johansson
Frösöv. 59 B, 832 44 Frösön
063-10 87 69
kg.johansson@hotmail.com

Wido Lith, Räntmästarv. 6,
832 44 Frösön, 063-51 37 19
jbwilith@hotmail.com

Kurth Malmborg, Gärde 220
834 98 Brunflo, 063-205 92
kurthmalmborg@hotmail.com

Ingegerd Richardsson
Sollidenv. 73, 831 43 Östersund
063-12 30 52
ingegerd.richardsson@swipnet.se

Ersättare

Brita Brännström, Hallonv. 27
831 62 Östersund, 063-12 62 25
hob.brannstrom@pp.ephone.se

Inga Forsberg, Färgargränd 33
831 51 Östersund, 063-51 19 18
iforsberg@tele2.se

Björn Holmström, Ugglev. 7
831 62 Östersund, 063-51 96 67
bjorn.holmstrom@passagen.se

Sven Magnusson, Hara 400
832 94 Orrviken, 063-411 35
sven.magnusson@z.lrf.se

Adjungerad Dis-mitt representant

Bo Svartholm, Frimans Väg 18
832 54 Frösön, 063-442 86
jamtrötter@gmail.com

Revisorer

Gusten Rolandsson, 063-12 99 38
Villy Wiklund, 063-12 03 81

Revisorsuppleant

Elsa Åsberg, 063-12 08 18

Redaktör

Bo Svartholm, se nedan.

Redaktionsgrupp

Inger Jonasson, Roddarv. 14 C
831 52 Östersund, 063-51 27 32
inger.jonasson@comhem.se

Margareta Olsson, Ärtvägen 120
831 62 Östersund, 063-12 15 47
margareta.olsson@lillsjon.net

Webbredaktör

Bo Svartholm, 063-442 86
jamtrötter@gmail.com

Valberedning

Gun-Marie Blomqvist, 063-12 33 91
Urban Leijon, 063-75 30 73
Mary Öhrbom, 063-10 29 75

Träffvärdar

Kerstin Ahlström, 063-10 97 19
Gun-Marie Blomqvist, 063-12 33 91
Inger Jonasson, 063-51 27 32
Wido Lith, 063-51 37 19
Sig-Britt Wahlström, 063-12 68 49

Programgrupp

Anna Björklund, 063-204 85
Brita Brännström, 063- 12 62 25
Bodil Orremo, 063-446 66

Medlemsavgift 2011

Fullbetalande medlem 175:-
Familjemedlem och ungdom
(under 25 år) 50:-

JLS plusgiro 28 91 92-7 samt
bankgiro, 715-6706

Önskas tidskriften istället som
PDF-dokument (i färg) kontakta
kassören, se ovan.

Sid

3

Ordföranden har ordet

4 - 5

1789, ett förfärligt år

6

**Olika register över döda i
Jämtland**

7

**Intäkter och skulder för ett
dödsbo år 1899**

7

Presentation

8 - 9

Tankar kring en betygsbok

9

Presentation

10

**Introduktion till bildbe-
handling**

11

Kommande program

12

Släktforskningens dag**Hemsidesadress**

www.genealogi.se/jamtland

Besöksadress JLS/SNF-lokalen

Samuel Permans gata 37, Östersund

JLS-Nytt utkommer 4 gånger/år
Den 20:e i månaderna februari, maj,
augusti och november.

Artiklar, efterlysningar mm skickas
till någon i redaktionsgruppen via
e-post eller vanlig post. OBS! ange
alltid källorna till de inskickade
artiklarna.

Tips och idéer om innehållet tages
tacksamt emot.

Manusstopp till nästa nr är 20
april 2011.

Eftertryck av texter endast med
författarens tillåtelse.

Redaktionen förbehåller sig rätten
att redigera insända bidrag.

Upplaga 420 ex

Ansvarig utgivare är Kerstin Ellert
Näcksta, Hackås

Redaktör: Bo Svartholm, Frösön.

Tryck: Daus tryckeri Östersund

Ordföranden har ordet

Det nya året 2011 har nu varit igång några veckor. Som vanligt tar det ett tag innan jag automatiskt skriver rätt år utan att behöva tänka efter. Undrar hur ”folk” tänkte för flera hundra år sedan om datum och år! De hade antagligen inte några viktiga papper med datum att hålla sig till. Det kan ju ha tagit flera månader in på det nya året innan det var dags att skriva något brev eller formell skrivelse. När folkskolan kom så blev det antagligen lättare att hålla reda på alla datum och rätt år. Skoleleverna lärde sig det i skolan.

Folkskolan infördes 1842 med en dispens tid på sju år för att ge socknarna möjlighet att inrätta skolor och anställa lärare. Många socknar valde att utnyttja denna gräns maximalt. Någon läs- och skrivundervisning fanns från början inte i folkskolan, utan eleverna förutsattes ha fått den grundläggande undervisningen i hemmen. Det visade sig inte fungera, för de flesta elever som kom till skolan hade inte de erforderliga kunskaperna. Därför infördes 1858 småskolan med första och andra klass.

Här i Jämtland fick vi en skola på 1600-talet, Frösö Trivialskola. En skola som var avsedd för präst- och bondpojkar. En utvald skara som skulle lära sig latin, kristendom, skriva och räkna för att kunna bli eliten i samhället. Skolan var även ett led i att försvenska de norskvänliga jämtarna.

I Jämtland kunde dock en stor del av ”allmänheten” läsa före folkskolans tid, både pojkar och flickor. Tack vare klockare och idoga husfäder. I andra delar av Sverige var det sämre ställt.

Idag är vi helt fixerade vid papper och exakta datum. Vi är noga med rätt adress, födelsenummer och mobilnummer. Ibland undrar jag om min gamla släktingar på 1600- och 1700-talet verkligen höll reda vilket exakt datum och år det var. Genom att alla var tvungna att gå till kyrkan vissa söndagar så hade man absolut koll över veckodagarna - söndagen = vilodagen - men årtalet var väl tveksamt om alla kunde. Jag har sett i gamla skrivelser att man ibland inte riktigt visste vilket år ett barn var fött. Man visste hur många år barnet levat. Man visste vilken tid på året barnet var fött. Hur länge sedan det var någon avlidit visste man alltid, men året.... Det fanns ju alltid möjlighet att fråga prästen om man ville ha exakt dag och år för att kunna göra någon viktig skrivelse. Sverige var ju tidigt ute med både kyrkböcker och befolkningsstatistik.

Kalendrar har funnits länge, men var inte var mans egendom. Klocka hade alla inte heller tillgång till, men de flesta kunde iakttä solens rörelse och bedöma tiden utifrån detta. Ljuset och mörkret spelade också in hur man bedömde tiden.

Jag tycker det är fantastiskt med alla pilgrimer som vandrade till Nidaros, Rom, Jerusalem och Santiago de Compostela - att de hittade! De gick på sedan länge upptrampade stigar genom vildmarken och över bergen. Stigarna var många och vägen var lång. Men - de kom fram till målet till slut. Utan karta, klocka och almanacka - men de visste hur många dagar de använt till vandringen.

Kerstin Ellert

Vet du vem du är?

Soldat, smed eller bonde? Alla är lika spännande att forska på!

Vill du veta mer om dina anor syns vi på Släktforskningens dag. Lördag 19 mars kl 11 - 15

Efterlysning kakelugnsmakare

Jag håller på att försöka dokumentera de kakelugnsmakare som varit verksamma i Jämtlands län under 1800- och början av 1900-talen. Därför tar jag gärna emot tips och upplysningar om sådana.

Bengt Hansén

bengt.hansen@telia.com

1789, ett förfärligt år - över femtio jämtar dog i Varberg

Några rader i Alva Peterssons bok *Hus och människor i 1800-talets Varberg* fångade min uppmärksamhet: ”Enligt dödboken förd på Fästningen 1789, 7 februari - 4 juli, dog 69 dragoner .. i rötfeber. Dessa jämtländska dragoner..”

Ångermanlänning som jag är kände jag inte till något om Jämtlands militärhistoria, så ett antal frågor inställde sig: *Är det sant (var alla som dog från Jämtland)? Varför i Varberg? Hur drabbades det jämtländska samhället av förlusterna?*

Är det sant?

Första steget var att ur dödbok för Varbergs slotts församling ta ut namnen (oftast bara efternamn) på de 69 dragonerna och att kontrolläsa dem mot befintliga förteckningar över soldater i Jämtland som dött 1789. Namn och dödsdatum stämde för många, men bara för ett par av soldaterna var dödsort Varberg noterat. I de flesta fallen fanns ingen dödsort angiven. Däremot finns uppgifter om förnamn, socken och by i registren så nästa steg var att gå igenom de husförhörslängder som var aktuella. Alla 69 dragoner kunde jag inte identifiera, men de flesta. En förteckning över de identifierade finns i slutet av denna artikel. Svaret på första frågan är alltså att det är sant. Mer än 50 soldater ur Jämtlands regemente dog under första halvåret 1789 i Varberg.

Varför i Varberg?

Enligt ”Brunflokkontraktet” från 1689 skulle Jämtlands regemente bestå av 1048 man samt ett kavallerikompani på 100 man och enbart hållas för försvar av det egna landskapet. Det blev så småningom ”för vakt inom rikets gränser”. I juni

1788 när Sverige förklarade krig mot Ryssland skickades därför regementet till Stockholm. De fördelades på vaktjänst bland annat i Vaxholm och på Dalarö men redan i oktober samma år sändes halva styrkan till västkusten eftersom Danmark hade gått in i kriget på Rysslands sida. Marschen från Frösö läger till Stockholm hade tagit drygt en månad. Sträckan Stockholm-Göteborg tog bara ett par veckor men stillestånd hann slutas innan jämtarna kom fram till Göteborg. De jämtländska soldaterna förlades över vintern i två fästningar, Marstrand och Varberg.

Fem av soldaten Jonas Nords brev till hemorten Lockne (*En soldat skriver hem, Lockne hembygdsförenings skriftserie, nr 17*) finns bevarade och ger viss insyn i förhållandena på Varbergs fästning vårvintern 1789. Han skrev om knappa matransoner, råkall dimma från havet och han led också av den dåliga inomhusmiljön. Föruppvärmning eldade man med torv. Röken och den fuktiga luften gjorde det svårt att andas. Rötfebern (dysenterin) på fästningen skördade flest dödsoffer under månaderna april, maj och juni. I ett brev

den 26 april skrev han att man fått frånga förordningen att vakterna skulle gå tre och tre. De soldater som var på benen fick ta vakten varannan dag och endast vara två på varje vaktställe. De dagar man inte gick vakt fick man spika ihop kistor och gräva gravar.

Åter till de jämtländska dragonerna som var över 1000 personer då de lämnade Jämtland i juni 1788. Ett år senare efter vaktjänst i Stockholm och på västkusten återsamlades regementet och de som bedömdes stridsdugliga (385 man) skickades till Finland för att möta ryska trupper. Ingen av jämtarna tycks ha dött i strid i Finland, men väl i sjukdomar. Ytterligare ett år senare (1790) samlades resterna av Jämtlands regemente för att tåga hemåt, nu när det var fred. Till Jämtland återkom endast 500 man. Döden i Varberg var alltså bara en del av ett alltför trist mönster.

Hur drabbades det jämtländska samhället av förlusterna?

Under 1700-talet kallades Jämtlands dragoner till tjänstgöring vid några tillfällen:

1718-1721 deltog de som

stridande i Norge, men de stora förlusterna orsakades inte av strid, utan umbäranden under hemfärden. Mer än 750 jämtländska soldater omkom på fjället.

1741-1743 var jämtarna kallade till vakttjänst i Stockholm. 500 man, halva regementet, dog av sjukdomar..

1788-1790 kallades jämtarna åter till Stockholm för vakttjänst. Som framgår av redogörelsen ovan var det en decimerad skara som kom hem till Jämtland.

Brunflokontraktet som i förstone verkade vara en gynnsam överenskommelse för jämtarna – att inte behöva gå i strid i främmande land – visade sig vara lika farligt som all annan kommendering. Sjukdomar var

orsak till de flesta dödsfallen under 1700-talets krig, oberoende om man var förlagd inom riket eller i främmande land.

Soldaterna kunde å ena sidan under långa tider verka på hemorten som torpare, skomakare etc. Den enda tjänsteutövningen var att delta i de årliga kompanimötena på t.ex. Frösö läger.

Blev man å andra sidan kallad ut till vakttjänst var risken mycket stor att man skulle dö på förläggningen. En försiktig uppskattning ger att Jämtland vid 1700-talets tre krig förlorade 20, 10 respektive 10 procent av den manliga befolkningen mellan 20 och 50 år. Det måste ha varit en hård demografisk och ekonomisk påfrestning på lokalsamhället. Militärt insåg

inspekterande befäl att de döda soldaterna inte kunde ersättas så snabbt som organisationen krävde då ”enbart gubbar över 60 och unga drängar och gossar” fanns att tillgå (1720).

Mina efterforskningar slutar här. Den information från Varberg som jag tyckte var förvånande visade sig bara vara en liten del av en större tragedi.

Förhoppningsvis finner någon läsare en anfader på min lista nedan och får lust att skriva om soldaten och hans familj i något kommande nummer av JLS-Nytt och på så sätt ge en inblick i vad döden i Varberg innebar för en familj och en by i Jämtland.

Brita Brännström

Döda i Varberg 1789, ordnade sockenvis

Berg

Sunvis Eriksson Tigerberg, Bergsbyn
Eric Sundvisson Forsberg, Rörön
Jon Jönsson Bångberg, Österåsen
Lars Andersson Svedberg, Västeråsen
* Pehr Stjernberg, Hallen
Per Söderberg, Salsån
Jöns Flinkenberg, Eltnäset
Olof Strömberg, Våle

Bodsjö

*Eric Berglin, Böle

Brunflo

Sundvis Häll, Hälle
Nils Holmberg, Gusta
Sergant Göran Oldberg

Fors

Carl Rörberg, Österforse
Jon Forswall, Byn
* Jon Edström, Böle
* Eric Hedman, Utanede

Hackås

Olof Strömberg, Våle
Elias Tunberg, Tunvågen
Jon Strömberg, Billsta

Hammerdal

Renman, Sikås
Johan Landberg, Åsen
Olof Solberg, d. 25/6

*=ej hittad i rullorna

Håsjö

Esbjörn Wallfeldt, Valla
Pehr Edlund, Västanede
* Anders Norberg, Svedje
* Pehr Edmark, Västanede

Kyrkås

Johan Kollberg, Bringåsen
Arwed Lungerfeldt, Lungre
Eric Brynjeman, Brynje

Lit

Olof Kjellman, Mo
Eric Moberg, Mo
Pehr Pålsson Nyström, Ringsta
Pehr Westlund, Ringsta
Per Holm, Skickja
Hans Wästberg, Fjäl (alt. Stugun)

Lockne

Olof Tannvall, Tand
* Jonas Engman, Änge
Pehr Ångman, Ångsta
Olof Bergström, Haga
Nils Fält, Haxäng

Oviken

* Olof Söder, Svensåsen

Ragunda

Anders Mårman, Näset

Revsund

Erik Byman, Ubyn

Rätan

*Per Nyberg, Klaxås
Sundvis Malmberg, Rätansbyn
* Jon Lillberg, Bergsbyn
* Didric Isberg, Vitvattnet 134

Ström

Nils Jonsson Strömlander, Tullingsås
Jon Öh, Gärde
Göran Nystedt, Risselås
Lars Strandberg, Ön

Stugun

Hans Wästerberg (alt. Lit), död 25/6

Sundsjo

Nils Sundberg, Samsta

Hemsocken okänd

* Dragon Nils Söderberg, 50 år död 7/2
* Dragon Erik Spännare, 50 år, död 4/4
* Dragon Lindberg, död 12/4
* Dragon Ödh/Öh, död 15/5
Rustm Olof Brunqvist, död 24/5
* Furir Örbom, död 26/5
Fänrik von Krämen, 20 år, död 4/6
* ”Geleström”, död 13/6
Korpral Nils Åberg, död 27/5
* Dragon Edström, 50 år död 1/7

Oftast gäller rotesocknar, som inte alltid var bostadsort

Olika register över döda i Jämtland

Sveriges dödbok 1901 – 2009 kom ut i sin 5:e version i aug 2010 som DVD. Uppgifterna kom från olika register som bearbetats av släktforskare. Skivan säljs av Släktforskarförbundet och även SVAR. Registreringsintresset har varit mycket skiftande, se genomgången nedan.

Gravinventeringar har gjorts med start 1987. Dessa gjordes av släktforskare som åkt ut och ritat av eller fotograferat gravvårdarna. Man var i första hand ute efter dokumentation av äldre gravar som kanske riskerades att tas bort pga. avsaknad av gravansvarig. I allmänhet blev antalet genomförda undersökningar ej så stort med undantag för några få socknar. Befintliga uppgifter hittar ni på Rötters hemsida, projektet *Gravvårdar*.

Begravda i Sverige kom ut i dec 2009 som DVD i sin första version med uppgifter till ca juli 2009. Innebar att många kyrkogårdsförvaltningar gjort utdrag ur församlingarnas register. Skivan säljs av Släktforskarförbundet och även SVAR.

Efter detta har vissa kyrkogårdsförvaltningar lämnat ut uppgifter till vissa webbplatser så att sökning kan ske online. Detta gäller Gravsatta i Sverige: www.gravar.se, Finngraven: www.finngraven.se och Svenska gravar: www.svenskagravar.se. Jämtländska församlingar är hittills bara med i den förstnämnda länken.

Församlingar inom Bergs kommun
Alla socknar klara i Dödbok 1901-2009 Fantastiskt!

Claes Schibler har gjort en mycket stor insats (ca 11500 poster).

Däremot finns inga uppgifter för socknar inom Bergs kommun i "Begravda i Sverige" utom för Storsjö f. Enstaka mager gravinventering (Oviken).

Bräcke kommun

Bräcke, Bodsjö delvis klara med Dödbok, behöver dock kompletteras Övriga 5 socknar ej med!

Inga uppgifter med i "Begravda i Sverige" utom för Storsjö församling. Enstaka mager gravinventering.

Härjedalen

Det flesta socknar klara i Dödboken genom Claes Schibler (Se Berg ovan). 4 st. socknar dock kvar. Fyra av 11 socknar med i Begravda i Sverige. Enstaka mager gravinventering

Krokom

Så gott som alla socknar med i Dödboken. Bra!

Undantag delperiod för Föllinge. Denna socken finns däremot med i Begravda i Sverige. I sistnämnda register finns även Hotagen och Laxsjö. 7 av 10 socknar har haft besök för registrering av gravvårdar. Dock ett fåtal av alla gravar.

Ragunda

Ingen socken registrerad för perioden 1901-1946 för Dödboken! I registret Begravda i Sverige är bara Ragunda själv med, ej övriga 3 socknar.

När de gäller registrering av grav-

vårdar är Stugun exceptionell med 188 beskrivningar, följd av Ragunda med 84 beskrivningar. Dessa utgör rekord för länet.

Strömsund

Socknar ganska dåligt registrerade för Dödboken, endast Frostviken och Tåsjö klara. Hammerdal är bara klar från 1935. Återstår arbete för 4 socknar. För Begravda i Sverige har uppgifter från 5 av 8 socknar skickats in av kyrkomyndigheten. Gravinventeringen är mager. Kombinationen "saknade register för Dödbok eller Begravda i Sverige" gäller för Bodum och Fjällnäs.

Åre

För Dödboken är Hallen och Mörsil klara. Kall och Mörsil behöver kompletteras. Marby, Mattmar, Undersåker, Åre behöver bearbetas. Däremot är det bättre med Begravda i Sverige. Där är de flesta socknar med. Kombinationen "saknar komplett register för Dödbok eller Begravda i Sverige" gäller för Kall och Åre. Gravinventeringen är mager.

Östersund

För Dödboken är Lockne, Marieby, Norderö och Näs klara; dessutom är Lit delvis klar (från 1935). Bland annat återstår Brunflo, Frösö och Östersund och för dessa behövs även kompletteringar för tiden 1947-1970.

Som reservregister för Dödboken får man använda Begravda i Sverige som faktisk har med alla församlingarna i kommunen! När det gäller gravbeskrivningar finns det lite fler än

i övriga kommuner, Ragunda ej medräknad, men långt ifrån det mål det nya projektet har, helst ska alla gravvårdar finnas med foton.

Vill ni hjälpa till så här på vinterhalvåret med att komplettera **Dödboken** för tiden från 1901 så finns mer uppgifter på Rötterundermenyalternativet *Namn åt de döda*. För hela Sverige anser man att 70 % av samtliga döda under de åren ingår hittills. Kontaktperson är Ann-Lena Hultman. Satsa gärna arbete för en socken/församling som ej har registrerats för Dödboken eller Begravda i Sverige!

För sommaren skulle det vara bra om tid satsas att göra **gravinventeringar** med digitalkamera mm. På Rötters hemsida finns mer information under menyvalet *Gravvårdar*. Där finns manual och blanketter för uppgifter. Förbundet håller på att skanna in det material som hittills skickats in för ca 100 000 st. gravvårdar.

På föreningens hemsida kommer under Länkar finnas en sida som lite mer i detalj visar för varje församling/socken om registrering skett i Dödboken och/eller Begravda i Sverige.

Bo Svartholm

Intäkter och skulder för ett dödsbo år 1899

Per Mattson f 1823 i Fors vigdes 1854 i Indal med Anna Greta Olofsdotter f 1827 i Gista på Alnön. De bosatte sig i Boda, Liden. De fick 2 döttrar, Ingrid Kristina, född 1857, och Katarina Petronella, född 1860. Men försynen var ej nådig. Ingrid dog 1861 och Katarina dog 1863 av mässling. Men paret kämpade på.

När Per var 62 dog han, 1885 i Liden, och Anna hann bli nästan 72 år, år 1899 innan det var hennes tur.

Dödsboets intäkter och skulder för bl.a. Anna Gretas begravning blev noterade och släktforskaren Annika Lindqvist har här förmedlat uppgifterna via Saga Dahlkvist.

Presentation för årsmötet

Gustav Vasas döttrar : om släktskap och politik under Vasatiden.

Karin Tegenborg Falkdalen är fil.dr i idéhistoria och arkivchef för Föreningsarkivet i Jämtlands län. I sin bok "Vasadöttrarna" berättar hon om Katarina, Cecilia, Anna, Sofia och Elisabet, om deras liv samt vad som förväntades av en prinsessa under 1500-talet. Var de fem systrarna Vasa enbart betydelselösa spelbrickor i det politiska spelet? Eller kunde de använda sig av sina släktband och sin ställning i maktens absoluta närhet för att agera politiskt och skapa inflytande och makt?

Foto:
Margareta Olsson

Utgifter för Anna Greta Mattsons dödsbo 1899			kr	öre
Feb	3	Telefonavgifter	-	40
		Till svepning enl Nota	-	18
	5	2ne brefporton	-	20
	14	4 d:o	-	40
	16	1 d:o	-	10
	17	Till Sundsvalls tidnings AB enl räkning	18	20
	21	1 st grafplåt	16	50
	24	Ett grafkors af järn	3	50
		En likkista	6	75
	25	till O Wiklund för grafölmiddag	141	-
		till S.R. Lind för grafven	4	50
		till ringarne	1	50
		i testamente till Kyrk.	1	50
		till Sollén för telefonbud	-	50
		för 70 st Kringlor	17	50
		Sigarrer 90 st á 5 öre	4	50
Mars	3	d:o 25 st 5 öre	1	25
Mar	4	Kontant till Karin Hammargren enl Räk.	162	-
		Till H.Persson för ett dagsverke med ved	1	-
Feb	23	Skjuts för liket	5	-
	26	till Grönborgs bryggeri för 50 halvor öl á 8 öre	4	-
Mars	10	Kronoutskylder 7,33 + 0,05	7	38
	21	Till J.A.Åkerlund enligt räkning	18	-
	28	till Sara Eriksson enligt Räkning	6	-
	"	till O Ulander enl räkning	11	70
Apr	24	till C.A. Hangren enl räkning	27	-
		Örling Sättna	6	50
		Brita Chr. Berglund enl Räkning	4	90
Mar	4	till Mina Norman enl Räk.	8	35
		till P.O. Edholm enligt Räk	15	60
Juni	26	till P.F. Pettersson enl Räk	94	26
Okt	21	Pastorialier för år 1899	1	82
		Summa	581	99

Inkomster för dödsboet

Juni	20	Kontant å Blomqvist inlösta revers. Rest å kapitalet	100	-
		Ränta derå 11m 3 dagar, 5%	4	62
		Kontant vid dödsfallet	64	35
		Summa	168	97

Tankar kring en betygsbok

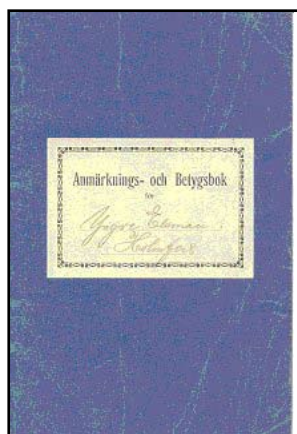
När jag gick igenom mina föräldrars efterlämnade papper våren 2001 fann jag min pappa Yngve Ekmans "Anmärknings- och betygsbok" från början av 1920-talet.

Min pappa föddes den 13 juli 1911 i Råneå församling som nummer sex i en syskonskara på elva. Min farfar, född 1883, blev 1913 ordinarie tjänsteman vid SJ. Vid tiden för min pappas skolstart bodde man i banvaktstugan Sjöändan nära Krokviks station norr om Kiruna. Jag har inte hittat några handlingar rörande de första skolåren men jag vet att min pappa och hans fem äldre bröder åkte tåg till skolan.

Den betygsbok jag har funnit härrör från inskrivningen i Holmfors småskola 5 maj 1920 (klass 3) för att sedan följa med till Holmfors folkskola (klasserna 4 och 5) och till folkskolan i Svartbjörnsbyn (klass 6). Avgångsbetyget är daterat 3 juni 1924. Flyttningen till Holmfors föranleddes av att min farfar då fått en annan tjänst som banvakt inom SJ. Familjen hade i december 1918 drabbats av svår sorg när de förlorat två döttrar (2 år resp. 8 månader gamla) dagarna efter varandra i spanska sjukan. Man kan lätt föreställa sig vilken tung jul som firades i den lilla banvaktstugan. På den tiden fanns inget krisstöd att tillgå utan man fick förlita sig på varandra.

Det tunna blå häftet "An-

märknings- och betygsbok" inleds med ett utdrag ur "K. M:ts förnyade nådigastadga angående folkskoleundervisningen i riket given den 10 december 1897" med tydligt uttalad skolplikt mellan 7 och 14 års ålder. I många fall var det nog inte barnen som tredskades och inte ville gå i skolan utan föräldrarna, då barnen var en viktig del av arbetskraften på gården. Detta betonas också i § 51: "I

händelse föräldrar eller målsmän skulle tredskas att efterkomma de föreskrifter, vilka i avseende på barnens skolgångsskyldighet blivit meddelade, eller visa sig försumliga att de ej tillhålla barnen att besöka skolan, skola de tredskande eller försumliga, efter anmälan av skolrådet, undergå varning av vederbörande församlingsspastor och, då ej sådant haft åsyftad verkan av kyrkorådet. Om dessa varningar blivit fruktlösa, må barnen kunna genom skolrådets försorg från föräldrarna eller målsmännenskiljas och till vårdande åt andra personer överlämnas samt kostnaden för barnens underhåll hos föräldrarna eller målsmännen i

laga ordning utmätas."

En sida i boken upptas av utrymme för "Anmärkning rörande flit, sen ank. o.d." Där finns inga noteringar i min pappas betygsbok.

De kunskaper och färdigheter som betygsattes var förutom Uppförande och Flit:

- Kristendomskunskap
- Modersmålet uppdelat på
- läsning och muntlig framställning
- skrivning och språklära
- välskrivning
- Räkning och geometri
- Hembygdskunskap, klass 4, VT
- Geografi
- Naturkunnighet
- Historia
- Arbetsövningar, klass 4 VT
- Teckning
- Sång
- Gymnastik med lek och idrott.

Utrymme finns också för betyg i trädgårdsskötsel, slöjd och hushållsgöromål. Slöjd var inte aktuellt i de lägre klasserna men finns betygsatt i avgångsbetyget från klass 6 däremot inte trädgårdsskötsel och hushållsgöromål.

När jag ser detta upplever jag inte någon större skillnad mellan de uppräknade ämnena och mina egna skolämnen när jag började skolan 1951. Betygssystemet var också uppbyggt med bokstäver (A, a, AB, Ba, B, BC och C). Min pappa hade goda betyg förutom i sång, teckning och

Frånvarande	Skolgång						Närvarande
	Antal dagar						
	Sjuk	Sjukdom i hemmet	Brist på kläder och skor	Naturhinder	Annat giltigt förfall	Ej giltigt förfall	
/	/	/	/	/	/	/	75
/	/	/	/	/	/	/	116
/	/	/	/	/	/	/	77
/	/	/	/	/	/	/	111
/	/	/	/	/	/	/	75

gymnastik. Det sistnämnda gick även i arv till mig. När jag ser betygen ställer jag mig frågan hur studievänlig var egentligen hans hemmiljö. Fanns det verkligen tid för läsläsning i en stor familj med barn i olika åldrar och små utrymmen?

Det som berört mig mest i betygsboken är frånvarorsakerna och då framför allt "brist på kläder och skor". De övriga frånvarorsakerna var

- sjuk
- sjukdom i hemmet
- naturhinder
- annat giltigt förfall
- ej giltigt förfall

Brist på kläder och skor kunde t.ex. handla om att det endast fanns ett par skor som barnen turades om att ha. Så kan det också ha varit med andra klädesplagg. Sträng kyla, oplogade vägar och dåliga kläder kunde också vara orsak till frånvaro. Min pappa var frånvarande endast på grund av sjukdom fyra dagar på fem terminer.

Efter avslutad folkskola fick min pappa möjlighet att gå ett år i realskolan i Boden, en skolgång som avbröts när det på nytt var dags för familjen Ekman att packa flyttlådorna. Min farfar hade då fått en ny banvaktstjänst i Bosundet utanför Hoting. Där fanns inte möjlighet för fortsatta studier.

Skolgången i Holmfors och i Boden väckte dock en kunskapstörst hos min far, som aldrig släcktes. Han kom, liksom sin far och övriga bröder, att arbeta inom Statens Järnvägar största

Yngve Ekman

delen av sitt yrkesverksamma liv. Studieintresset hölls vid liv genom brevkurser på Hermods och deltagande i studiecirklar. Han hade fram till sin död 1989 deltagit i mer än 100 studiecirklar i varierande ämnen som astronomi, engelska, tyska, organisationskunskap, arbetsrätt m.m. både som deltagare men också fungerat som cirkelledare.

Skillnaden mellan ungdomars förutsättningar då och nu är påtaglig inom flera områden. Ett av dessa områden är utbildning. När min far var ung hade många studiehungrande och kunskapstörstande ungdomar - både pojkar men kanske i ännu högre grad flickor - ingen möjlighet att studera vidare. I dag tillmäter många ungdomar utbildning lågt värde, eller som Johannes Åman, ledarskribent i Dagens Nyheter, uttrycker det; "Att få gå i skolan är idag inte en ynnest, inte något som gör att man känner sig utvald och gynnad, utan en självklarhet - eller rent av ett tvång" (DN 14 dec. 2010)

Text och bild: Inger Jonasson

Presentationer Släktforskningens dag

Föredragshållare kl. 12:

Jag heter Mia Nilsson och jobbar som museipedagog på Jamtli, en tjänst som jag har haft sedan 1998. På Jamtli började jag redan 1994 som aktör på Historieland, där jag levandegjorde historia för de vuxna i Historievandringar och för barnen i Tidsresor.

Intresset för historia och framförallt etnologi började redan i åk 5 då jag valde Släktforskning i "fritt val" i skolan. Med hjälp av en entusiastisk historielärare på högstadiet, Ingemar Östberg, förvaltades intresset vilket gjorde

att jag så småningom började läsa Arkeologi och etnologi i Uppsala och i Östersund. I mitt arbete möter jag framförallt länets elever från förskola upp till gymnasiet.

I mitt föredrag om "Småfolk, tomtar och annat skrömt" kommer jag att prata om folketro utifrån det material som finns i ÖMEA, Jamtli arkiv. ÖMEA är Jamtlis etnologiska arkiv.

Foto: Håkan Strömquist
Jamtli

Föredragshållare kl. 14

Gunilla Johansson är dotter till Sven O Persson, pensionär och legitimerad psykoterapeut. I fördraget kommer hon att berätta om några släktingar som inspirerat henne under titeln "Hur min fars, Sven O Perssons, förfäder inspirerat mig att skriva.". Hon tycker mycket om att skriva och har tidigare berättat för oss om hur hon forskat fram materialet till sin bok "Konsten att fånga en hingst".

Introduktion till bildbehandling

Visst har du en mängd fotografier i dina byrålådor och album? Nog har du någon gång funderat på hur du ska kunna använda dessa i din släktforskning?

Men

- hur ska de hanteras utan att originalen förstörs
- hur skannar jag in bilderna till datorn för senare användning i släktböcker mm
- hur tar jag bort repor och återställer andra skador på de digitaliserade kopiorna

Vi har redan tidigare under ett antal år, haft en och annan ons-

dagskväll där vi har berättat om hur vi kan digitalisera och återställa bilder med betoning på släktforskning. Några exempel ser du här nere.

Nu tar vi ytterligare en **onsdagskväll den 23/3** i anspråk för er som inte haft möjlighet att vara med på tidigare bildbehandlingskvällar. Vår ambition är sedan att genomföra en kurs

i ämnet hösten 2011. Kursens omfattning ser du i vår kurskatalog genom länkar från JLS och DIS-Mitts hemsidor.

www.genealogi.se/jamtland/PDF/PlanKursverksamheten.pdf eller

www.dis-mitt.se/admin/pics/files/PlanKursverksamheten.pdf

Inköpstips

Släktforskarförbundet och SVAR börjar nu sälja en DVD med Sveriges Befolkning 1990. Innehåller ca 8,6 miljoner personer som var skrivna i Sverige i slutet av 1990. Kostar 560 kr nu efter 31 jan.

JLS Program 2011
 Aktiviteter i JLS/SNF-lokalen Samuel Permans gata 37
 Om inte annat anges

Tid	Aktivitet	Ansvarig
Forskarkväll On 16/2 kl. 18.30	DIS: Soldatregister i andra delar av Sverige Bo Svartholm	Kerstin Ellert
Forskarkväll On 23/2 kl. 18.30	Alla soldater i fem byar i Brunflo kartlagda med hjälp av soldatregistret på ÖLA Kurth Malmberg	Bo Svartholm
Månadsmöte Lö 26/2 kl. 12.00	M: Jämtlands soldater i krig och fredag Karl Göran Eriksson. Presentation JLS-Nytt nr 4-2010	Ordinarie värdar
Forskarkväll To 3/3 kl. 18.00 OBS! Tid, plats + anmälan	Georg Hansson visar hur man söker i Landsarkivets soldatregister.	Anmälan till Kurth Malmberg 063-20592 senast 23/2
9/3 Inget program!	Programpunkten flyttad	
Släktforskningens dag Lö 19/3 se annons sid 12 Presentationer sid 9	"Småfolk. tomtar och annat skrömt" med Mia Nilsson "Hur min fars, Sven O Perssons, förfäder inspirerat mig att skriva" med Gunilla Johansson	Ordinarie värdar
Forskarkväll On 23/3 kl. 18.30	DIS: Introduktion till bildbehandling inför höstkurs Jan Berglund, Arne Ahlström, Bo Svartholm	Wido Lith
Forskarkväll On 30/3 kl. 18.30	Egen forskning CD-skivor, se hemsidan	Bo Svartholm m.fl
Årsmöte Lö 9/4 kl. 12.00 se sid 1 Presentation sid 7	Gustav Vasas döttrar: Om släktskap och politik under Vasatiden. med Karin Tegenborg Falkdalen.	Ordinarie värdar
Forskarkväll On 13/4 kl. 18.30	Meja - föreningen för kvinnohistoria och genusforskning Inger Jonasson	Pia Björnhed
Forskarkväll On 27/4 kl. 18.30	Utvärdering + avslutningsfika (knytkalas)	Brita Brännström och Bodil Orremo
Forskarkväll On 4/5 kl. 18.30	Egen forskning + hjälp att tyda gamla texter	Ingegerd Richardsson m.fl.
v. 21 el. 23	Utflykt	Brita Brännström

*Lokalen öppen för egen forskning från kl. 18.00

Släktforskningens dag

19 mars 2011

Familjen Sven O. Persson 1962. Foto: Halling, Jamtlis Bildarkiv

Jämtlands lokalhistoriker och släktforskare (JLS) och Datorn i Släktforskningen (DIS-MITT) inbjuder Dig till Släktforskningens dag kl 11-15 i vår föreningslokal Samuel Permans Gata 37 (ingång från gaveln).

Öppet Hus med information, kaffeservering, samvaro och föredrag.

Kl. 12.00 Museipedagogen på Jamtli, Mia Nilsson, berättar om "Småfolk, tomtar och annat skrömt".

Kl 14.00 "Hur min fars, Sven O Perssons, förfäder inspirerat mig att skriva" med Gunilla Johansson.

Välskomna!